

СИСТЕМА ЗАВДАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

SYSTEM OF TASKS FOR ENSURING NATIONAL SECURITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Визначено, що головним завданням держави є створення такої системи забезпечення національної безпеки, яка б загалом унеможливила настання стану небезпеки. Задля цього у програмних документах визначаються базові завдання державної політики у сфері забезпечення національної безпеки України, що орієнтовані на як на подальшу євроінтеграцію, так і збереження результатів попередніх модернізацій. Аналіз виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС свідчить про систематичне виконання усіх запланованих заходів і завдань органами державної влади України. Це репрезентує незмінність Україною обраною нею євроінтеграційного курсу загалом, у тому числі – у сфері національної безпеки. Однак невиконаним залишалось зобов'язання перед європейськими партнерами щодо реформи СБУ. Акцентовано, що окремі зовнішньополітичні чинники можуть становити перепони для успішної реалізації завдань у сфері забезпечення національної безпеки з курсом на євроінтеграцію. У зв'язку з їхньою наявністю керівництво держави приймає рішення про реалізацію низки невідкладних заходів, спрямованих на ліквідацію чи мінімізацію негативних наслідків дестабілізуючої ситуації. Виявлено, що нині основні завдання щодо забезпечення національної безпеки України направлені на посилення обороноздатності та створення нової системи гарантій безпеки зі сторони зарубіжних партнерів. Сформовано таку систему завдань забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції: 1) ті, що пов'язані з реалізацією державної політики з питань безпеки України у внутрішньодержавному просторі (наприклад, викоринення корупції, мінімізація владного впливу олігархічних структур на прийняття та ефективність здійснення державно-політичних рішень; забезпечення неухильного дотримання принципів законності та верховенства права в країні тощо); 2) ті, що пов'язані з реалізацією державної політики з питань безпеки України у зовнішньополітичному просторі (наприклад, налагодження партнерських відносин у сфері колективної безпеки; розвиток співробітництва між сусідніми, європейськими та іншими державами з розвиненою економікою задля протидії російській агресії; формування іміджу країни та її ділової репутації як такої, що здатна чинити вплив на розвиток світової політики тощо); 3) ті, що пов'язані з реалізацією євроінтеграційного курсу розвитку країни (наприклад, посилення інституційної спроможності щодо реалізації завдань та заходів Плану виконання Угоди про асоціацію, прискорення проголошених реформ у сфері національної безпеки та оборони; вирішення внутрішніх економічних проблем та розвиток науково-технологічного потенціалу задля становлення стратегічної привабливості в умовах інтеграції).

Ключові слова: безпека, євроінтеграція, забезпечення безпеки, завдання, захист, національні інтереси та цінності, сектор безпеки.

It is determined that the main task of the state is to create such a system for ensuring national security, which would ideally make it impossible for the onset of a state of danger. To do this, the program documents define the basic tasks of the state policy in the field

of ensuring the national security of Ukraine, focused on both further European integration and the preservation of the results of preliminary modernization. Analysis of the implementation of the Action Plan for the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU indicates the systematic implementation of all planned activities and tasks by the state authorities of Ukraine. This represents the invariability of Ukraine's chosen European integration course as a whole, including in the sphere of national security. However, the reform of Ukrainian security service remained unfulfilled. It is emphasized that certain foreign policy factors may present obstacles to the successful implementation of tasks in the field of ensuring national security with a course towards European integration. In connection with their presence, the state leadership decides to implement a number of urgent measures aimed at eliminating or minimizing the negative consequences of a destabilizing situation. It has been revealed that at present the main tasks of ensuring the national security of Ukraine are aimed at strengthening the defense capability and creating a new system of security guarantees from foreign partners. The following system of tasks for ensuring the national security of Ukraine in the conditions of European integration has been formed: 1) those related to the implementation of the state policy on the security of Ukraine in the domestic space (for example, the eradication of corruption, the minimization of the power influence of oligarchic structures on the adoption and effectiveness of the implementation of state-political decisions; ensuring the strict observance of the principles of legality and the rule of law in the country etc); 2) those related to the implementation of the state policy on the security of Ukraine in the foreign policy space (for example, the establishment of partnership relations in the field of collective security; the development of cooperation between neighboring, European and other states with developed economies in order to counter Russian aggression; the formation of the country's image and its business reputation as capable of influencing the development of world politics, etc.); 3) those related to the implementation of the European integration course of the country's development (for example, strengthening the institutional capacity to implement the tasks and measures of the Implementation Plan of the Association Agreement, accelerating the announced reforms in the field of national security and defense; solving internal economic problems and developing science and technology potential for becoming strategic attractiveness in conditions of integration).

Key words: *European integration, national interests and values, protection, security sector, security, tasks.*

Постановка проблеми. За загальним правилом під категорією «завдання» розуміють: «мету, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити» [1]. Беручи за основу таке розуміння, головним завданням держави є створення такої системи забезпечення національної безпеки, яка б загалом унеможливила настання стану небезпеки. Задля цього у програмних документах визначаються базові завдання державної політики у сфері забезпечення національної безпеки України, що орієнтовані на як на подальшу євроінтеграцію, так і збереження результатів попередніх модернізацій. Розкриттю системи таких завдань безпосередньо присвячено це наукове дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представлена до аналізу тематика нині не висвітлювалась у межах адміністративно-правової галузі наукових знань, а її джерельна база ґрунтується на нормативних, аналітичних та інших матеріалах публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу. У Стратегії національної безпеки України визначено, що зовнішньополітична діяльність держави спрямована передусім на забезпечення незалежності і державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності України та набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору [2]. Але щоб досягти зазначеного, уряд країни спільно із органами державної влади повинні забезпечити повну імплементацію та подальшу адаптацію Угоди про асоціацію, інтеграцію національної економіки до європейського економічного простору, досягнення Україною відповідності Копенгагенським критеріям членства в ЄС [2].

Станом на кінець 2020 року План з виконання Угоди про асоціацію у сфері національної безпеки і оборони виконаний на 86% [3]. Про це зазначено на офіційному сайті Мін'юсту України. Своєю чергою, за 2021 рік цей відсоток зріс на три показники [4, с. 7]. Якщо проаналізувати процес його виконання по роках, є можливість виокремити завдання які були заплановані для реалізації євроінтеграційного курсу у сфері забезпечення національної безпеки України (див. табл. 1).

Таблиця 1

Складана на підставі документів розміщених на офіційному сайті Мін'юсту України; інформація за 2021–2022 роки – відсутня

Рік	Завдання та пункти Угоди	Виконавці	Стан реалізації
2015	<p>1. П.п. II.6,7,10 Започаткувати роботу Консультативної місії ЄС з питань реформування цивільного сектору безпеки (EUAM).</p> <p>2. П.п. II.4,6,7 Затвердити нову редакцію Стратегії національної безпеки України з урахуванням курсу з європейську інтеграцію.</p> <p>3. П.п. II.4,7,10 Узгодити документи оборонного планування з євроінтеграційним пріоритетом зовнішньої політики України.</p> <p>4. П.п. II.4,7,10 Започаткувати співробітництво з Європейським оборонним агентством.</p> <p>5. П.п. II.4,7,10 Створити спільну українсько-литовсько-польську військову частину</p>	<p>МЗС України, Мін'юст України, МВС України</p> <p>Апарат РНБО України, Міноборони України, МЗС України, МВС України, СБУ</p> <p>Міноборони України, МЗС України, Апарат РНБО України</p> <p>Міноборони України, МЗС України</p> <p>Міноборони України, МЗС України</p>	<p>Підписано угоду між Україною та ЄС щодо статусу EUAM.</p> <p>Стратегію національної безпеки затверджено рішенням РНБО України та введено в дію Указом Президента України.</p> <p>Розроблені та введені в дію: Нова редакція Воєнної доктрини України та Стратегічний оборонний бюлетень.</p> <p>Підписано Адміністративну угоду між Міноборони України та Європейським оборонним агентством.</p> <p>Підписано та ратифіковано Угоду між Кабінетом Міністрів України, Урядом Литовської Республіки та Урядом Республіки Польща стосовно створення спільної військової частини. Підписано трьохсторонню Технічну угоду щодо детальних аспектів функціонування спільної військової частини та її командування. Сформовано персональний склад та штаб спільної військової частини.</p>
2016	<p>П.п. II.4,7,10 Забезпечити участь підрозділів ЗСУ у складі Бойової тактичної групи (БТГ) ЄС, сформованої країнами Вишеградської четвірки</p>	<p>Міноборони України, МЗС України</p>	<p>Проведено переговори щодо участі України у складі БТГ ЄС, сформованої країнами Вишеградської четвірки. Підписано Ноту про приєднання України до Технічної угоди щодо БТГ. Забезпечено участь підрозділів ЗСУ у навчаннях та бойових чергуваннях БТГ ЄС, сформованої країнами Вишеградської четвірки.</p>
2017	<p>П.п. II.7,11,12 Удосконалити систему державного експортного контролю</p>	<p>Держекспорт-контроль України, Мінекономрозвитку України, Міноборони України</p>	<p>Розроблено та прийнято: Закон України щодо внесення змін до Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання»; постанову Кабінету Міністрів щодо внесення змін до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання.</p>

Продовження таблиці 1

Рік	Завдання та пункти Угоди	Виконавці	Стан реалізації
2018	Не має відомостей про виконання		
2019	П.п. II. 4,6 Комплексно вдосконалити законодавство з питань національної безпеки і оборони України	Апарат РНБО України, Міноборони України, МВС України, СБУ	Розроблено та прийнято Закон України «Про національну безпеку України»
2020	П.п. II. 4,6,7 Затвердити концепцію реформи Служби безпеки України	СБУ	Розроблено та подано на розгляд РНБО України проєкт нової редакції концепції реформування СБУ. Проєкт концепції затверджено рішенням РНБО України

Аналіз виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію дає змогу констатувати про систематичне виконання усіх запланованих заходів і завдань органами державної влади України. Це репрезентує незмінність Україною обраною нею євроінтеграційного курсу загалом, у тому числі – у сфері національної безпеки. Однак невиконаним залишалось зобов'язання перед європейськими партнерами щодо реформи СБУ.

Уточнимо, що реформа СБУ стартувала у 2019 році. Законопроект №3196 щодо реформи СБУ зареєстрований у парламенті 10 березня 2020 р. 19 травня 2020 р. Верховна Рада розглянула цей законопроект і направила його на повторне перше читання і доопрацювання в парламентський комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки. У процесі доопрацювання вивчалися пропозиції народних депутатів, інших профільних парламентських комітетів, а також експертів Міжнародної дорадчої групи (Консультативна місія ЄС з реформування сектору цивільної безпеки України, Представництво ЄС і НАТО, Посольство США в Україні). 26 жовтня 2020 року до Верховної Ради було внесено доопрацьований народними депутатами законопроект щодо реформи СБУ з реєстраційним номером 3196-Д [5]. З 19 жовтня 2021 року законопроект очікує на друге читання, його включено до порядку денного 2557-IX від 06 вересня 2022 року [6]. Загалом під час підготовки законопроекту до другого читання надійшло 2695 поправок і пропозицій, з яких: 1686 враховано, включаючи враховані частково та редакційно, 1009 – відхилено [7]. Очікується його прийняття найближчим часом.

Необхідно також зазначити про деякі зміни, які відбулися з моменту прийняття вище зазначеної Стратегії та відходу від поставлених у ній завдань у сфері забезпечення національної безпеки з курсом на євроінтеграцію. Так, в п. 41 Стратегії було визначено, що «для забезпечення своїх національних інтересів, зокрема припинення російської агресії, повного відновлення територіальної цілісності, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України і суб'єктів господарювання, Україна вестиме переговори з Російською Федерацією за посередництва партнерів з-поміж держав – членів ЄС та НАТО, а також ОБСЄ» [2]. Однак, Президент України В. Зеленський на дії і рішення Президента Російської Федерації В. Путіна вів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 вересня 2022 року «Щодо дій України у відповідь на спробу Російської Федерації анексувати території нашої держави, з метою гарантування безпеки євроатлантичного простору, України та відновлення її територіальної цілісності» [8], в якому констатував неможливість проведення переговорів з Президентом Російської Федерації В. Путіним. Також перед Кабінетом Міністрів України були поставлені наступні завдання:

- створити багаторівневу систему гарантування безпеки на основі багатосторонніх і двосторонніх угод України, які спрямовані на доведення оборонного потенціалу України до рівня, що забезпечуватиме гарантовану відсіч збройній агресії Російської Федерації;
- посилити військову підтримку України з нарощування її оборонних спроможностей;
- сприяти розвитку оборонно-промислового комплексу і суттєвого збільшення масштабу та обсягів індивідуальної і колективної підготовки українських військовослужбовців;
- забезпечити посилення обороноздатності України шляхом збільшення постачання військово-технічної допомоги Україні;

– прийняти відповідні законопроекти щодо належного санкційного та іншого реагування на ескалацію з боку Російської Федерації [8].

Тобто окремі зовнішньополітичні чинники можуть становити перепони для успішної реалізації завдань у сфері забезпечення національної безпеки з курсом на євроінтеграцію. У зв'язку з їхньою наявністю керівництво держави приймає рішення про реалізацію низки невідкладних заходів, спрямованих на ліквідацію чи мінімізацію негативних наслідків дестабілюючої ситуації.

Окремо зазначимо, що у своєму щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» за 2021 рік серед ключових пріоритетних напрямів співробітництва між Україною та ЄС у рамках Спільної політики безпеки і оборони були виокремлені наступні: участь у військових та цивільних операціях/місіях ЄС, задіяння української транспортної авіації, участь у реалізації ініціативи з формування бойових тактичних груп ЄС, взаємодія між правоохоронними органами з питань належного реагування на сучасні безпекові виклики, а також поглиблення військового та військово-технічного співробітництва [9, с. 4]. Крім того, триває реалізація Адміністративної угоди, укладеної в грудні 2015 р. між Міністерством оборони України та Європейським оборонним агентством, яка визначає юридичні рамки для практичного співробітництва між підприємствами оборонно-промислового комплексу України та державами – членами Агентства, а також залучення до його відповідних програм і проєктів. На сьогодні готуються до започаткування попередніх консультацій з міжнародними партнерами для подальшого можливого приєднання до пріоритетних проєктів Постійного структурованого співробітництва у сфері безпеки і оборони (PESCO) [9, с. 5].

Отже, враховуючи нинішні реалії основні завдання щодо забезпечення національної безпеки України направлені на посилення обороноздатності та створення нової системи гарантій безпеки зі сторони зарубіжних партнерів.

Висновок. Проведене дослідження дає можливість сформулювати систему завдань забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції у такому вигляді:

1) ті, що пов'язані з реалізацією державної політики з питань безпеки України у внутрішньодержавному просторі (наприклад, викоринення корупції, мінімізація владного впливу олігархічних структур на прийняття та ефективність здійснення державно-політичних рішень; забезпечення неухильного дотримання принципів законності та верховенства права в країні тощо);

2) ті, що пов'язані з реалізацією державної політики з питань безпеки України у зовнішньополітичному просторі (наприклад, налагодження партнерських відносин у сфері колективної безпеки; розвиток співробітництва між сусідніми, європейськими та іншими державами з розвинутою економікою задля протидії російській агресії; формування іміджу країни та її ділової репутації як такої, що здатна чинити вплив на розвиток світової політики тощо);

3) ті, що пов'язані з реалізацією євроінтеграційного курсу розвитку країни (наприклад, посилення інституційної спроможності щодо реалізації завдань та заходів Плану виконання Угоди про асоціацію, прискорення проголошених реформ у сфері національної безпеки та оборони; вирішення внутрішніх економічних проблем та розвиток науково-технологічного потенціалу задля становлення стратегічної привабливості в умовах інтеграції).

Список використаних джерел:

1. Словник української мови у 20 томах. *SUM*. URL: <http://sum.in.ua/s/zavdannja>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. №392/2020. *Офіс Президента України: офіційний портал*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Пульс Угоди моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. *Євроінтеграційний Портал*, 2022. URL: <https://pulse.eu-ua.org/ua/streams/national-security-and-defence/>
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік. *Євроінтеграційний портал*, 2022. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/euua_report_2021_ukr-2.pdf с 7
5. Реформа СБУ. *Служба безпеки України: офіційний портал*. URL: <https://ssu.gov.ua/reforma-ssu>
6. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про Службу безпеки України" щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України 3196-д від 26.10.2020. *Верховна рада України: офіційний портал*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/4441>

7. Висновок Комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки до реєстр. № 3196-д від 21.01.2020 (друге читання, додатковий розгляд). *Верховна рада України: офіційний портал*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/943634>

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 вересня 2022 року «Щодо дій України у відповідь на спробу Російської Федерації анексувати території нашої держави, з метою гарантування безпеки євроатлантичного простору, України та відновлення її територіальної цілісності»: Указ Президента України від 30 вересня 2022 р. № 679/2022. *Офіс Президента України: офіційний портал*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6792022-44249>

9. Аналітична доповідь до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України. *Національний інститут стратегічних досліджень*, 2021. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-12/analitichna_dopovid_do_poslannya_prezidenta_do_vr_ukraini_2021-1.pdf